

מדינת ישראל

משרד החינוך

סוג הבחינה: בגרות לבתי-ספר על-יסודיים

מועד הבחינה: קיץ תשע"א, 2011

מספר השאלון: 34115

א ז ר ח ו ת

יחידת לימוד חמישית

הערבים והדרוזים אזרחי ישראל

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעותיים

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה:

בשאלון זה שלושה פרקים.

פרק ראשון - 35 נקודות

פרק שני - 35 נקודות

פרק שלישי - 30 נקודות

סה"כ - 100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות: אין.

כתוב במחברת הבחינה בלבד. בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רישום טיוטות כלשהן על דפים מחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה! רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה.

ההוראות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד

ב ה צ ל ח ה !

פרק ראשון (35 נקודות)

לפניך שני קטעים (קריקטורה וטקסט כתוב). קרא את הטקסטים וענה על שתי שאלות: שאלה מספר 1 – חובה, וכן על שאלה אחת מבין השאלות 2-3 (שימו לב שאלה 1 - חובה).

טקסט א' – קריקטורה "דירה להשכיר" בבנין דירות המאוכלס במשפחות יהודיות.

טקסט ב' – התייחסות להצעת חוק וועדות קבלה בישובים קהילתיים קטנים בצפון ובדרום הארץ

"לדעתי, ההיפרדות העמוקה בין יהודים וערבים היא אחת הבעיות הקשות ביותר של החברה בישראל. רבים מתארים היפרדות זו כתוצאה של בחירות ספונטאניות של חברי שתי הקהילות ה"מעדיפים" להתגורר, ללמוד, לעבוד, לבלות ולהתחתן באזורים שונים ורק עם בני קהילתם.

אמנם, דפוסי המגורים של יהודים ושל ערבים בישראל מוכתבים במידה רבה על ידי ההיסטוריה. עם זאת, במשך השנים עשתה המדינה רבות כדי לוודא שהיפרדות היסטורית זו תימשך. הקמת יישובים ליהודים בלבד הייתה דרך אחת להשיג היפרדות זו. ואף שערון זה נפסל כלא חוקי על ידי בג"ץ בפרשת קעדאן, כיום מונחת על שולחן הכנסת "הצעת חוק וועדות קבלה", לפיה "ועדת הקבלה רשאית לסרב לקבל מועמד ליישוב קהילתי אם יש חוסר התאמה למרקם החברתי תרבותי של היישוב...." מהביקורת הציבורית שנמתחה על הצעת חוק זו, עולים טיעונים על כך שסעיפי החוק אינם ברורים מספיק ויש חשש שוועדות הקבלה יפעלו בדרך שאינה הולמת את ערכי המדינה הדמוקרטית. ח"כ דוד רותם תמך בחוק וטען כי "הצעת החוק איננה מפלה, הצעת החוק אוסרת על כל אפליה 'על רקע דת, גזע, מין ומוגבלות', ובנוסף לכך מאפשרת לכל ישוב לקבוע את הקריטריונים שהוא בוחר לקבלה - טבעונים, דתיים לאומיים, יוצאי צבא וכדומה".

(מעובד על פי: <http://israelaffordablehousing.blogspot.com> ישי בלנק 01/2011)

שאלת חובה

1. הצג את המושג מיעוט נבדל. הסבר כיצד מושג זה בא לידי ביטוי בקטע הכתוב וגם בקריקטורה. נמק את דבריך והיעזר במונחים מעולם האזרחות. (20 נק').

ענה על אחת מהשאלות 2-3

2. תאר את הקריקטורה שלפניך ואת הקשר בינה לבין הנושא של הטקסט. הסבר מדוע הקריקטורה שמוצגת לפניך מבטאת סוג של ביקורת אזרחית (15 נק')

3. בישראל מתקיים ויכוח ציבורי על הצעת חוק וועדות קבלה ליישובים קטנים. יש הטוענים כי חוק זה פוגע בשוויון בין אזרחי ישראל ויש התומכים בחוק. הצג את עמדתך בנושא זה. (15 נק')

בכתיבתך הקפד על הרכיבים האלה:

- טענה – הצגת עמדתך באופן ברור.
- הנמקה – הצגת שני נימוקים, שבאמצעותם תבסס את טענתך על מושגים וידע מתחום האזרחות.

פרק שני (35 נקודות)

בחר קטע אחד מהקטעים א'-ב' וענה על שלוש השאלות הנלוות לקטע שבחרת
(שאלות 4-6 או שאלות 7-9)

קטע א' - שירות אזרחי/לאומי לערביי ישראל

עמותה ערבית לשירות לאומי קיבלה לראשונה בישראל הכרה חוקית. במסגרת העמותה ישרתו מאות מתנדבים מהמגזר הערבי, המעוניינים לתרום לקהילתם ולמדינה. כל מתנדב מקבל מענקים והטבות מהמדינה כמו כל אזרח המתנדב בצבא או בשירות לאומי. יו"ר העמותה לשוויון חברתי ושירות לאומי במגזר הערבי עאטף קראווי אומר כי הערבים הם חלק מאזרחי ישראל ורוצים לשרת בה. לטענתו, מי שמקבל קיצבת ילדים לא צריך להתבייש לקבל דמי שירות לאומי. אחת המתנדבות הערביות הסבירה את רצונה להתנדב בכך שמצבה יהיה הרבה יותר טוב אם תעשה שירות זה ובעקבותיו היא תקבל מה שמגיע לה על פי חוק. נושא זה מעורר התנגדות בקרב חברי כנסת ערביים. לטענתם, כל עוד ערביי ישראל לא מקבלים את מלוא הזכויות שמקבלים היהודים לא ניתן לדרוש מהם למלא את כל החובות.

(מעובד על פי: The marker 10/2010)

4. הצג את המושג גישת "הישראליזציה". הסבר כיצד מושג זה בא לידי ביטוי בקטע. (10 נק')
5. הצג שתי סיבות להתנגדות ההנהגה הערבית לשירות האזרחי. הצג נימוק אחד מהקטע ונימוק אחד מהחומר שנלמד בכיתה (10 נק').
6. הצג את עמדתך ביחס לשירות אזרחי של ערביי ישראל (15 נק').
בניסוח עמדתך הקפד על הרכיבים האלה:
- טענה: הצגת עמדתך בעניין באופן ברור.
- הנמקה: הצגת שני נימוקים, שבעזרתם אתה מבסס את טענתך על מושגים וידע מלימודי האזרחות.

תלמיד שענה על קטע א' (שאלות 4-6) אינו צריך לענות על קטע ב' (שאלות 7-9)

קטע ב' - זהותם של הערבים אזרחי ישראל

מחקרים רבים נכתבו על היחס של המיעוט הערבי למדינת ישראל ולחברה היהודית. פרופ' סמי סמוחה מתמקד במחקריו בנושא זה וטוען כי בקרוב הערבים מתנהל תהליך של פוליטיזציה והבנה של המציאות. בתהליך זה ערביי ישראל פועלים למען שיפור מצבם בתוך המדינה, וכך נוצר חיבור לחברה הישראלית. לטענת סמוחה קיימים גם כוחות מקרבים הפועלים במדינה: ישראל עוברת תהליך בו המדינה מאמצת ומחזקת ערכים דמוקרטיים ומדגישה את זכויות האדם והאזרח. האזרחים הערבים מוצאים דרכים לפעול במסגרת חוקי המשחק הדמוקרטיים ובכך משתלבים בחיים הפוליטיים בישראל. גורם נוסף המשפיע על צמצום השסע הוא תהליך השלום, אשר על אף עליותיו ומורדותיו תורם ליצירת אמון הדדי. גם הציבור היהודי עובר תהליך של התמתנות. יש השלמה הדרגתית עם מציאות קיומו של מיעוט ערבי והכרה גוברת בזכות ההגדרה העצמית הפלסטינית.

(מעובד על פי: The marker 01/2011)

ענו על שאלות 7-9 להלן:

7. הצג שני מרכיבי זהות שיש לערבים אזרחי מדינת ישראל. ציין את המרכיב הזהות המודגש בקטע. הסבר את תשובתך על-פי הקטע (10 נק').
8. הצג את טענתו של פרופ' סמי סמוחה לגבי יחסם של ערביי ישראל לחברה ולמדינה. ציין שני אירועים שנוגעים לערביי ישראל שמחלישים טענה זו (10 נק').
9. מדינת ישראל פועלת לצמצום השסע הלאומי באמצעות מדיניות של העדפה מתקנת, הגדלת היקף הקליטה של עובדים ערבים במגזר הממשלתי ועוד. יש הטוענים כי פתרונות אלו מסייעים מאד לצמצום השסע ויש החושבים כי אין אלו פתרונות מתאימים. הצג את עמדתך לגבי פתרונות אלו (15 נק').
  - בניסוח עמדתך הקפד על הרכיבים האלה:
  - טענה: הצגת עמדתך בעניין באופן ברור.
  - הנמקה: הצגת שני נימוקים, שבעזרתם אתה מבסס את טענתך על מושגים וידע מלימודי האזרחות.

פרק שלישי (30 נקודות)

ענה על שתי שאלות מבין השאלות 10-12

10. הצג את המושג "מאבק חלוקה". הסבר שני תחומים בהם מתנהל מאבק שכזה בישראל. (15 נק')
11. הצג שני תחומים בהם המדינה מכירה בשונות של ערביי ישראל. (15 נק')
12. הצג את המושג "דמוקרטיה עם כתמים" והסבר כיצד מציגים אותו בהקשר של מדינת ישראל. (15 נק')

ב ה צ ל ת ה

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך